

Jorma Pitzén

Mestarin kertomaa

Ootrans ja mukailutekniikka

Jorma Pitzén

Mestarin kertomaa

Ootraus ja mukailutekniikka

© 2017 Jorma Pitzén

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789515682314

MESTARIN KERTOMAA

Mukailumaalaus eli ootraus

Ootraus eli mukailumaalaus on lyhyesti sanottuna pinnan muuntamista maalaamalla sellaiseksi, mitä se ei oikeasti ole. Esimerkiksi kalusteiden, ovien, seinien ja kaikenlaisten muidenkin esineiden värjäämistä siten, että ne muistuttavat valokuvan tarkkuudella kulloinkin mukailtavaa eli jäljennettävää puulajia. Pensselin käyttäjällä täytyy olla taitoa luoda tuo mielikuva, jonka hän sitten esim. mahongiksi toteuttaa.

Tekijän tulee hallita aikamoinen määrä tekniikoita ja välineitä. Kun taitava ootraajaa maalaa eri puulajeja ja kivilajeja, voi jäljennöksen aidosta erottaa vain pinnan kiillosta ja tasaisuudesta.

MAALARIMESTAREITA SUVUSSA

Tämä kertomani värillinen, neljä sukupolvea kestävä tarina alkoi 1869. Kaikki alkoi Temmekselä, kun perheeseen syntyi 17.12.1869 poika nimeltään Johan Jacob. Iän myötä hän kiinnostui kovasti vä-rillisistä työskentelymenetelmistä. Johan oli taitava piirtäjä, jolla oli hyvä mielikuvi-tus. Juuri hän aloitti suvussamme pitkään kestävä-n, valoa ja iloa maailmaan tuovan ammatillisesti värikkään työsken-telytavan.

Aikaa on kulunut jo niin paljon, että ihan kaikkea on mahdoton kertoa. Kuitenkin tarinan sieltä ja toisen täältä, kun kerää, niin saamme selville jotain tuosta ajasta ja värimaailmasta.

Johan Jacob oli nuori, salskea ja pitkähäkö miehen alku. Sivellin hänellä jäi käteen pysyvästi ihan vuosikausiksi. Monenlaista alaan liittyvää oppia piti matkan varrella läpi käydä. Opetella kaikki alaan liittyvät välineet, raaka-aineet ja työtavat alusta pitäen. Eipä ollut silloin kirjoja tai nettiä, josta tiedot olisi voinut etsiä. Kaikki oppi tuli niiltä, jotka jo asiaa osasivat, jotka hekin olivat tiedon saaneet perimätiedon kautta ja ihan ”kädestä pitäen”.

MAALAUKSEEN TARVITTAVAT AINEITA

Öljyt

Siihen aikaan maalaukseen tarvittavat aineet, kuten maaliöljyt, tulivat venäjältä. Kokeneet kertoivat, että se oli parasta öljyä mitä saada voi. Öljy oli nimeltään Nevskin maaliöljy. Tarina kertoi, että se oli hyvää, koska aurinko haihdutti öljyssä olevan veden suurissa ulkona olevissa sammioissa. Sanottiin ja näin myös uskottiin, että puisten rakennusten ulkoseiniin tehty maalauspinta kesti keskimäärin noin viisikymmentä vuotta. Se oli todella pitkä aika. Toinen öljytyyppi oli traani, jota saatiin valaista ja hylkeistä, mutta sen käyttö oli varsin vähäistä. Traanin kuivuminen tuotti ongelmia ja näin ollen käyttökohteet löytyivät täysin muualta.

Öljyt luokiteltiin useampaan ryhmään, joista eniten käytettiin seuraavia: pellavaöljy, raakapellavaöljy, faktoriöljy ja traani.

Väripigmentit

Väripigmenttejä löytyi luonnosta ja luettelo oli hyvin laaja. Nykyisin iso osa väripigmenteistä valmistetaan synteettisesti ja luonnonmukaisia väripigmenttejä on tarjolla vähemmän.

Yleisimmät valkoiset värijauheet olivat: sinkkivalkoinen, sinkkisulfidi, litoponi, titaanioksidi, lyijyvalkoinen, liitujauhe, kalkki, liitu, jne.

Kuivikkeet

Kuivikkeena käytetään serotiinia ja siccatiivia. Serotiini on kuivike jota voidaan lisätä pellavaöljy- maaleihin. Lisäys valmiiseen pellavaöljy-maaliin jolloin kuivuminen nopeutuu puolta nopeammaksi. Lisäys maalin määrään ainoastaan 2-5%. Varoitus: ei saa lisätä liikaa, sillä aine hidastaa kuivuista, tai maali ei kuivu lainkaan.

Vaalea Siccatiivi nopeuttaa öljyvärien kuivumista. Tarkoitettu pää-

asiassa valkoisten ja kirkkaiden värien apuaineeksi. Lisätään väriin vain 1-2%, muuten väristä tulee liian hauras.

Nykyisin maalauksessa käytetään ohenteena tärpättiä, spriiitä, bensiiniä (tietty oktaaniluku) ja petrolia eli paloöljyä sekä muita petrokemian tisleitä, joita ei tässä vaiheessa ole syytä mainita.

Ohenteet lasuuritekniikassa.

Ohenteella muutetaan maalin viskositeettia.

Liimat ja liisterit jne.

Vanhimpia liimoja oli luuliima. Sitä sai levyinä ja myöhemmin rakeina sekä hiutaleina. Liisteri tapettien kiinnitystä varten tehtiin vehnä jauhoista. Myöhemmässä vaiheessa vehnä jauholiisteri poistui ja tilalle tuli metyyliiselluloosa irtotavarana ja sen jälkeen valmispakkauksissa. Liimoja oli paljon muitakin, mutta mainitsemani olivat niistä tärkeimmät. Tärkeää oikeiden aineiden valinnan lisäksi oli oppia oikea käyttötapa ja tekniikka, jos meinasi työllään taitonsa näyttää. Sillä mestari oli ja on aina mestari.

Petrolia ja tärpättiä käytettiin maalien himmennysaineena silloin, kun haluttiin maalata mattapintaisia kohteita. Maaliaines rakennettiin kolminiittisenä eli 1 osa öljyä, 1 osa tärpättiä ja 1 osa valopetrolia. Eli kaikkia saman verran ja siihen pigmenttejä lisäämällä saatiin maali sopivaan sivellinvahvuuteen.

Kalkki oli kaunis väriaineena. Maalaustarkoituksiin kalkki oli ensin sammutettava, se oli tehtävä puuastioissa, sillä kalkki syövytti metallin. Kalkin sammuttaminen ei ollutkaan mikään yksinkertainen juttu, sillä se vaati aikaa. Sammuttaminen voitiin tehdä puisessa sammiossa, jossa lämpötilan oli oltava varsin alhainen +10 c. 200 litran sammioon laitettiin 50 kg poltettua kalkkia ja aluksi vettä sen verran, että sitä oli noin 10 cm massa-aineen yläpuolella. Tämän jälkeen lisättiin vettä tarpeen mukaan. Oli muistettava välillä sekoittaa seosta ja pikkuhiljaa siitä muodostui maaliainetta. Kalkkia käytettiin julkisissa tiloissa etupäässä sisäkattojen värjäykseen.

Myös rapattujen ulkoseinien väritykseen kalkki oli hyvä värjäysaine. Vanhojen hirsirakennusten sisäseinät sekä sisäkatot kalkittiin myös. Sillä valkoinen kalkki antoi valoa ja avaruutta tilaan. Tämän lisäksi kalkki oli karjatilojen rakennusten sisäpintojen puhdistus- ja valkaisuaine.

Pintoja valkaistiin myös liitujauheella. Sitä käytettiin kuitenkin vain vähäisessä määrin, sillä liitujauheesta sideaine puuttui ja aiheutti samalla ongelmia kestokyvyille ja puhdistukseen.

Kun sekoitettiin pellavaöljy ja liitu, saatiin siitä rakennettua ikkunoiden lasituksessa tarvittava kitti. Pohjakittiin eli aluskittiin piti lisätä hiukan vettä, jotta se oli helpompi levittää ikkunanpokaan. Oli tuo värien ja maalien maailma siihen aikaan varsin monimutkaisien mielenkiintoista. Ja oli siinä puuhaa eri aineista valmiiksi maaliaineksiksi sekoiteltaessa.

Noita tuolloin käytettävissä olevia aineita oli monia ja vasta pienen osan olen niistä tässä maininnut. Hienoja ja kauniita maalituotteita kulloinkin käytettävään kohteeseen ja tämä, jos mikä edellytti erittäin suurta ammattitaitoa ja moninaista tietämystä maalaustalon kemiasta. Kaikki tämä ja vielä paljon muuta piti Johan Jacobin omaksua, kun hän maalarin oppiin ryhtyi. Innokkuus, tiedonjano ja taito auttoivat häntä ymmärtämään ja omaksumaan maalaustalon vaativia taitoja. Monta mutkaa oli vielä edessä. Sen vuoksi J.J. hakeutui suuriin kaupunkeihin, jossa mahdollisuudet tutustua tuon ajan värilliseen renessanssiin olivat paljon paremmat.

Vääjäämättömästi teollistumisen aika kulki eteenpäin ja kehitystä tapahtui alalla kuin alalla.

Ensimmäiset väritehtaat perustettiin 1900 luvun molemmin puolin. Tikkurilan oy historian lasketaan alkavan vuodesta 1861 - 1885, jolloin rakennettiin öljynpuristamo. Sen jälkeen syntyi Shild & Hallberg Pellavaöljytehdas 1886 - 1912. Varsinaisen maalituotannon Tikkurila aloitti 1919. Toinen tunnettu maalitehdas oli Win-

Ooteraus eli mukailumaalaus on lyhyesti sanottuna pinnan muuntamista maalamalla sellaiseksi, mitä se ei oikeasti ole.

Pensselin käyttäjällä täytyy olla taitoa luoda tuo mielikuva, jonka hän sitten esim. mahongiksi toteuttaa.

Kun taitava ootraajaa maalaa eri puulajeja ja kivilajeja, voi jäljennöksen aidosta erottaa vain pinnan kiillosta ja tasaisuudesta.

9 789515 682314